THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY
MAR 23 1930
ASTOR LENOX TILDEN FOUNDATIONS

אַ גרוס פון פוילן

ביים קבלת פנים פאר **נתן בוקסבוים** דעלעגאט פון צישׂ"א **זונטאג, 23 מארט,** 2.30 בייטאג אין **פרץ זאל**

(קינדער-גארטן פון פרץ שול אין פראגראם)
אויפזיכט: צישׂ"א קאמיטעט

זון אויפגאנג — 6.31.
זון אונטערגאנג — 6.41.

די איינציקע אידישע צייטונג אין מערב קאנאדע עטאבלירט אין 1910 דערשיינט
יעדן טאג

דאס אידישע וואָרט
THE ISRAELITE PRESS

THE GATEWAY OF THE WEST

The Only Jewish Newspaper in Western Canada Established 1910. Published DAILY

וועטער: ווינטיק — קאלט

Vol. 20, No. 58. Winnipeg, Fri. March 21, 1930. Published daily except Saturday and Sunday. דערשיינט יעדן טאג חוץ שבת אין ווינניפעג

פרייטאג בא' אדר, תר"ץ.

אגב - אורחא

פון מארק

די גרויסע הילף־ארבעט וואס דאס אמעריקאנער אידנטום האט פאר די לעצטע אנדערהאלבן צענדליק יארן געטאן פאר'ן מזרח אייראפייאישן אידנטום, איז אנגעפירט געווארן פון די "יאהודים".

מיר מוזן צוגעבן, אז אונזערע "יאהודים" האבן גוטע אידישע הערצער און א ברייטע האנט, און ווי נאר עס טוט זיך א ריר זייער הארץ, נעפינט עס באלד אן אפקלאנג אין זייערע קעשענעס.

זייער פיין אזוי. אבער ווייטער ווי דאס גייט עס ניט. די הילף־ארבעט האט אפגעלירט צום אידישן הארצן, צום געפיל פון רחמנות, אפילו ווען זי האט גערעדט פון יוצא וועגן צום פליכטבאוואוסטזיין.

דער לייכטסטער צוגריף צו דער אידישער קעשענע איז פארט דורך זיין הארץ און דורך די אויגן. קוועטשט ארויס א טרער פון א אידישן אויג, און די קעשענע וועט זיך שוין במילא עפענען.

און באלד ווי דער קעשענע ענין איז דא אויפ'ן מאמענט נעווען דער וויכטיקסטער. איז מען צו אים געגאנגען מיט דעם נאָענטסטן וועג . . .

דער רעזולטאט דערפון איז א טרויעריקער: מען האט אזוי איבערגעטריבן די "ארבעט" אויף די אידישע רחמנות געפילן אז מען האט זיי איינגעגעבן פארטעמפט. אידן ווערן מער ניט געריגרט פון די צרות פון "זייערע ארימע ברידער אויף יענער זייט ים", און דער צוטריט צו זייערע קעשענעס איז אויך געווארן א שווערער און א הארנדיקער.

***

אבער דערפאר מוזן מיר איצט אפעלירן ניט צו אידישע רחמנות געפילן, נאר צו אידישן פליכטבאוואוסטזיין. מיר דארפן מאנעו א חוב.

א חוב איינצומאנען איז ניט אזוי לייכט, ווען עס איז ניטא קיין צוואנג צו צאלן אים. דערפאר אבער קאן מען אים מאנען מיט מער ברייטקייט—און דער בעל חוב, באלד ווי ער וועט אנערקענען זיין פליכט, וועט ניט אזוי לייכט קאנען אויסדרייען זיך פון אים.

דאס איידישע פאלק איז איינג נעקניפט און געבונדן צוזאמען. דער אידישער עקאנאמישער און קולטורעלער מצב אין איין לאנד מוז זיך אפרופן אויף די אידן אין א צווייטן לאנד.

די נייסטיקע און עקאנאמישע ירידה פון רוסישן אדער פוילישן אידנטום, למשל, מוז ווירקן דערגרייניק אויף אונז, אמעריקאנער און קאנאדער אידן.

ווען מיר העלפן זיי, העלפן מיר זיך אליין. מיר העלפן זיי אין איין הינזיכט, און זיי אונז אין אן אנדערן. מיר העלפן זיי היינט, און זיי וועלן אונז העלפן מארגן. ס'איז קענניזיטיקע הילף, און ווען מיר ניבן אונזערע פאר דאלאר פאר זיי, זיינען מיר ניט נאר געבער, נאר אויך נעמער.

***

ווי וויכטיק עס איז פאר אונז ניט דער געווינטער עקאנאמישער מצב פון די אידישע ישובים מעבר לים, האט אבער צו אונז א מער דירעקטע שייכות זייער קולטורעלער מצב. — ווייל קולטורעל זיינען מיר מיט זיי איינג נעבונדן און געקניפט. און יעדע קולטורעלע ירידה דארטן, מוזן מיר גלייך דערפילן דא. — פונקט ווי מיר גענינן גלייך פון זייערע קולטורעלע דערגרייכונגען.

און אויב ס'איז אונזער חוב צו העלפן זיי צו באפעסטיקן זיך עקאנאמיש, ווי א באזיס פאר זייער עקזיסטענץ, מוז מיר נאך מער, אין אונזערע איינענע אינטערעסן, העלפן זיי אין זייער קאמף פאר זייער נייסטיקער עקזיסטענץ.

***

קומט איצט צו אונז א שליח פון די "צישׂ"א" שול, — דערווייל די איינציקע אידישע שול סיסטעם פון וועלכן ס'איז פארגעם אין פוילן.

די דאזיקע שול, — מיט אלע זייערע חסרונות (און זיי האבן זייער א סך חסרונות) זיינען דער איינציקער באזיס פאר דעם קאמף פונ'ם פוילישן אידנטום פאר אן איינענעם שול־סיסטעם, דער וויכטיקסטער יסוד פאר א אידישער קולטורעלער אוטונאמיע.

פאלן די שול, דאן פארלירן ניט נאר א פאר צענדליק טויזנט אידישע ארבעטער קינדער זייער געלעגענהייט צו קריגן א אידישע און אלגעמיינע בילדונג און צוגרייטן זיך געהעריק צום ביטערן לעבנס קאמף, נאר עס פאלט אויף אפשר דער וויכטיקסטער יסוד פאר דער אידישער אוטונאמיע.

עס ווערט דאן אויסגעוואָרצלט דער בוים, וועלכער איז נאך קליין און ליידן פון א סך קראנקהייטן, אבער וועלכער דארף מיט דער צייט צעוואקסן זיך אפשר אין א געריכטן נארטן, פון אלערליי ביי־מער און פרוכט.

די, אויף וועמעס פלייצעס די שולן האלטן זיך, זיינען אליין ניט בכח זיי צו טראגן, כאטש זיי ברייננען פאר זיי גוואלדיקע קרבנות, זיי קומען איצט צו אונז צו פארלאנגען אונזער הילף.

עס איז אונזער חוב און עס איז אין אונזערע אינטערעסן צו געבן זיי די הילף.

***

יא, איך אנערקענ, אז די שולן פון "צישׂ"א האבן גוואלדיקע חסרונות.

אט די חסרונות מוזן באקעמפט ווערן און אויסגעוואָרצלט ווערן, — עס דארפן אויסגעריכן ווערן די ווילדע גראזן, אבער אן שאדן צום פלאנץ, וועלכן ס'איז נאך באשערט צו שפילן א גוואלדיקע ראל אין אונזער לעבן.

מיר האבן זייער פיל אויסצוזעצן קענן אונזערע "פאבליק סקולס", — אבער ווער וויל סיידן זייער אונטערנאנג ? . . .

פרעמיער טאשערא וועט קלאר מאכן קאטוילישע גייסטלאכע פראיעקט פאר באזונדער אידישן שול סיסטעם אין מאנטרעאל

ענטפערט אויף פראטעסט פון קארדינאל רולא קעגן פלאן פון סעפאראטע אידישע שולן

קוועבעק, מארט 21. — אין ענטפער אויפ'ן פראטעסט פון קארדינאל רולא, אדציביסקאפ פון קוועבעק, קעגן דעם פלאן פון דער רעגירונג צו גרינדן א סעפאראטן אידישן שול סיסטעם אין קוועבעק, האט פרעמיער טאשערא אין א בריוו געענטפערט, איינלארנדיק אים אז די אנדערע קאטוילישע ביסקאפן צו א קאנפערענץ, וואו ער וועט זיי דערקלערן דעם פלאן און וועט זיין דערווייז, אז זיי האבן ניט וועס מורא צו האבן פאר אים.

דער פרעמיער דערקלערט, אז דער ביל פאר סעפאראטע אידישע שולן איז אריינגעגעבן געווארן פון אטאנאז דאוויד, פראווינציעלער פינאנץ מיניסטער, און ער באציט זיך בלויז אויף דעם אינזל פון מאנטרעאל, און ניט אויף דער גאנצער פראווינץ, ווי דער קארדינאל האט געמיינט. די גרינדונג פון אידישע שולן, פארזיכערט ער, וועט ניט קאנען האבן קיין שום שלעכטע ווירקונג אויף די קאטוילישע שולן.

"איר האט מורא", שרייבט ער אים, "אז די גרינדונג פון די דאזיקע שולן זאל ניט פירן צו א נייטראלן, ניט־קאנפעסיאנאלן שול סיסטעם. איך בין אבער זיכער, אז דאס וועט דוקא באפעסטיקן דעם קאנפעסיאנאלן סיסטעם און פארשטארקן דעם פרינציפ, צו וועלכן מיר זיינען אזוי צוגעבונדן. ווען מיר זאגן אז די אידן זייער שול סיסטעם, וואס פאר א ווירקונג קאן עס האבן אויף די אנדערע פראווינצן, וואו אונזערע קאמפאטריאטן עמפן פאר קאנפעסיאנאלע שולן ?

"פארגעסט ניט, אז מן מאנטרעאל זיינען דא צוועלף טויזנט אידישע קינדער, — כמעט אזויפיל וויפל פראטעסטאנטישע. זיי קאנען ניט באזוכן די פראטעסטאנטישע שול סיידן אונטער געוויסע באדינגונגען, וועלכע זיינען ניט אנגעמאכט פאר זייערע עלטערן. זאלן מיר דען לאזן אט די 12.000 קינדער אין גאס, אן שולן, דעם קומענדיקן סעפטעמבער, ווען די פראטעסטאנטן, ווי זיי פארזיכערן, וועלן זיי מער ניט אריינגעמען אין זייערע שולן?"

—(:.:)—

אידיש מיידל פארסמט זיך צו־ליב דרום אפריקאנער קוואטא

וואַרשע, מארט 21 (איטא). — דער ערשטער קרבן פון דער דרום־אפריקאנער קוואטא איז דא געווען א אידיש מיידל, ראזע סאדשטיין, א יתומה, פריער פון גראדנע. זי איז געקומען אהער מיט'ן צוועק צו פארן קיין דרום אפריקע, אבער זי האט אויסגעפונען, אז די לעצטע שיף וואס קומט אן קיין דרום אפריקע פאר דעם 1טן מאי, איידער די קוואטא נייט אריין אין קראפט, איז שוין איבערגעפאקט און זי קאן מיט אר ניט פארן.

דאס מיידל האט גענומען ניפט. איצט ליגט זי אין שפיטאל אין זייער אן ערנסטן צושטאנד.

—(:.:)—

תלמוד-תורה פאַרראָפט קאַנפערענץ פון אָרגאַניזאַציעס

די תלמוד־תורה פארוואלטונג האט באשלאסן צו פארלאדן יערלאכע קאנפערענצן פון הייגע אהנאניזאציעס, מיט'ן צוועק צו באקאנען דעם הייגן איידישן עולם מיט דער לאגע פון דער תלמוד־תורה און פארזיכערן זיך מיט זייער מיטהילף.

די הייריאדיקע קאנפערענץ וועט פאר־קומען איבעראכטאג זונטאג, מארט 30טן, 3 בייטאג, אין גרויסן תלמוד־תורה זאל, אלע אָרגאניזאציעס וואס סימפאטיזירן מיט דער ארבעט פון דער תלמוד־תורה זיינען געבעטן צושיקן זייערע דעלעגאטן. יחיידים, וואס אינטערעסירן זיך מיט דער ארבעט, זיינען אויך איינגעלאדן.

נעזעלשאפטלאכער קאלענדער

פרייטאג, מארט 21

פארזאמלונג פון יונגן לינקע פועלי ציון

שבת, מארט 22

רבי הורוויץ : חומש מיט מפרשים, 4 נ.מ. אין מושב זקנים שול...

באנקעט פאר "קאמף" און "וואָרקער", 8.30 אוונט, אין פרייהייט־טעמפל.

הרב האפטז: גמרא מיט מפרשים 2 נ.מ. אין ליבאוויטשער שול. אויף יערן מאנטאג

זונטאג, מארט 23

"דיליעטאנטן אוונט" און טאנץ 8.15, אין פרץ זאל אויפן. עסטרייך־פויל. פארט.

אלגעמ. פארזאמ. און וואלן ביי אינד. בני־אברהם פרי לאגן, 12 בייטאג, אין פרייהייט־טעמפל.

יערלאכער קאנצערט פון כ. י. ס., אין ר. ק. א. ווינניפעג טעאטער.

מאָנטאָג, מארט 24

אלגעמ. פארזאמ. פון מוטער־פאראיין פון ת"ת 8.30 אוונט, אין ת"ת.

פרייטאג, מארט 28

ר. אבראמאוויטש 8.30 אוונט, אין פרץ זאל וועגן דער לאגע אין רוסלאנד.

דינסטאג, אפריל 1

עפענונג פון ת"ת מארק; "ברידזיש" בייטאג, פרייער טאנץ אין אוונט.

—(:.:)—

פערטער באנד פון רייזענס לעקסיקאן דא

מר. ב. מילער, פון פיפלס בוק סטאר, בעט אונז צו מעלדן, אז ער האט שוין געקראגן דעם פערטן און לעצטן באנד פון ז. רייזענס לעקסיקאן.

—(:.:)—

אין קווינס טעאטער

די קווינס טעאטער טרופע בעט אונז צו מעלדן, אז היינט און מארגן וועט געשפילט ווערן אויפ'ן אלגעמיינעם פאר־לאנג "די קליינע גנב'טע", קאמעדיע דראמע אין דריי אקטן, אנשטאט דער פאר־שטעלונג וואס איז געווען נעכטן אנגעסירט אין דער צייטונג.

היינט און מארגן אוונט וועט געשפילט ווערן דאמעזן פריי.

איקאר "טע־טאָג" פאַרגעזעצט

דער איקאר "טעג־טאג" ווערט פארגעזעצט דעם זונטאג. מיטגליידער און סימפאטיקער זיינען געבעטן קומען זונטאג, 10 אויגער פרי, אין פרייהייט־טעמפל, צו באטייליקן זיך אין דער זאמלונג.

אנטיסעמיטישער איינפלוס פאר־שטארקט זיך אין דייטשלאנד

דייטשע אידן ווערן עקאנאמיש רואינירט צוליב אנטיסעמיטישן באיקאט און טעראָר

(ספעציעלע טעלעגראמעס צו "דאס אידישע וואָרט" פון "איטא")

בערלין, מארט 21 (איטא). — דאס דייטשע אידנטום שטייט פאר א גרויסער נעפאר ווי א רעזולטאט פון דעם פארשטארקטן איינפלוס פון דער אנטיסעמיטישער נאציאנאל־סאציאליסטישער פארטיי אויפ'ן דייטשן לענד. — איז דער קלערט געווארן ביי דער קאנפערענץ פונ'ם צענטראלן פארבאנד פון דייטשע בירגער פון אידישן גלויבן.

עס איז באריכטעט געווארן, אז די נאציאנאל־סאציאליסטן, אנגעפירט פון היטלערן, זיינען אזוי גוט ארגאניזירט, אז זיי קריגן דעם קאנטראל איבער נאנצע געמיינדעס און ארגאניזאציעס. זיי גרינדן זייערע "קעמערלאך" אין פאבריקן און צווישן די פויערים אויפ'ן לאנד, און האבן זייער ניפטיקע פראפאגאנדע פארשפרייט אפילו אויף די קינדער אין די פאלקס־שולן, צווישן די מיטגליידער פונ'ם דייטשן ריינסווער און צווישן דער פאליציי.

א סך פירער פון קלענערע אידישע געמיינדעס דערקלערן, אז זי אירן אין זייערע געמיינדעס ווערן באיקאטירט און טעראָרארזירט. און אז זיי ווערן עקאנאמיש רואינירט איבער דער ווייט פארשפרייטער אנטיסעמיטישער פראפאגאנדע.

בערלין, מארט 21 (איטא). — צום ערשטן מאל האט פאסירט אין דייטשלאנד אז א סינאגאגע זאל געשענדעט ווערן פון קאמוניסטן. אויף דער סינאגאגע אין האר נאוער האבן זיי מיט פארב אנגעשריבן "דאָ בענשט קאפיטאל אן אנטיסאוועטישע מלחמה".

ענלאכע אויפשריפטן זיינען אויף געפונען געווארן אויף די קאטוילישע און עוואנגעלישע קירכן אין האנאווער.

—(:.:)—

גענעראל סמוטס באַדויערט ציוניסט. פאַרלוסט מיט באַלפורס טויט

קאפשטאט, דרום־אפריקע, מארט 21 (איטא). — אין א דערקלערונג פאר דער "איטא" האט גענעראל סמוטס אויסגעדריקט זיין טיפסטן באדויערן אויף באלפורס טויט. ער האט צווישן אנדערע געזאגט :

"איך פיל, אז כאטש דער ציוניזם האט פארלאָרן זיין אקטיווסטן פארטייידיקער, וועט אבער די זאך וואס איז אים געווען אזוי נאָענט צום הארצן, זיכער טריאומפירן. די איצטיקע שווערע לאגע וועט דורכגיין, און דער ציוניזם וועט נאך פארווירקלאכן זיינע טייערסטע אידעאלן מיט דער גרינדונג פון א נאציאנאלער היים".

בערלין, מארט 21 (איטא). — דר. אלבערט איינשטיין האט געזאגט וועגן באלפורס טויט : "קיינער האט נאך ניט אויפגעטאן אזויפיל פאר דעם גייסטיקן ווידערגעבורט פון אידישן פאלק, ווי לארד באלפור. זיין נאמען וועט לעבן אזוי לאנג, ווי דאס אידישע פאלק וועט עקזיסטירן".

—(:.:)—

נעגעראל סמוטס באַדויערט ציוניסט. פאַר־לוסט מיט באַלפורס טויט

קאפשטאט, דרום־אפריקע, מארט 21 (איטא). — אין א דערקלערונג פאר דער "איטא" האט גענעראל סמוטס אויסגעדריקט זיין טיפסטן באדויערן אויף באלפורס טויט. ער האט צווישן אנדערע געזאגט :

"איך פיל, אז כאטש דער ציוניזם האט פארלאָרן זיין אקטיווסטן פארטייידיקער, וועט אבער די זאך וואס איז אים געווען אזוי נאָענט צום הארצן, זיכער טריאומפירן. די איצטיקע שווערע לאגע וועט דורכגיין, און דער ציוניזם וועט נאך פארווירקלאכן זיינע טייערסטע אידעאלן מיט דער גרינדונג פון א נאציאנאלער היים".

בערלין, מארט 21 (איטא). — דר. אלבערט איינשטיין האט געזאגט וועגן באלפורס טויט : "קיינער האט נאך ניט אויפגעטאן אזויפיל פאר דעם גייסטיקן ווידערגעבורט פון אידישן פאלק, ווי לארד באלפור. זיין נאמען וועט לעבן אזוי לאנג, ווי דאס אידישע פאלק וועט עקזיסטירן".

—(:.:)—

ביל אריינצולאזן עלטערן אויסער קוואטא נוטגעהייסן אין קאמיסיע

וואשינגטאן, מארט 21 (איטא). — קאנגרעסמאן דיקשטיינס ביל אריינצולאזן עלטערן פון אמעריקאנער בירגער, איבער 55 יאר, אויסער דער קוואטא, איז גוט געהייסן געווארן פון דער אימיגראציע קאמיסיע מיט 14 שטימען צו 2, און וועט גינסטיק באריכטעט ווערן צום הויז.

קאנגרעסמאן דיקשטיין איז באפעלשעכטיקט געווארן איבערצוגעבן דעם באריכט אין הויז אנ'ם נאמען פון דער קאמיסיע, און עס ווערט דערוואַרטעט, אז ער זאל באריכטן קומענדיקן מאנטאג.

קאנגרעסמאן דושענקינס, וועלכער איז צוזאמען מיט קאנגרעסמאן באקס געווען קעגן דעם ביל, האט אנאנסירט, אז ער האט בדעה אריינצוטראגן א מינדערהייט באריכט קעגן דעם ביל. עס איז אבער ניט זיכער, אויב ער וועט עס טאקע טאן.

זאל דער ביל דורכגיין, וועט עס זיין די ערשטע באַרייטניקייט פארמילדערונג פון דעם קוואטא ביל פון 1924. דער שטאטס־דעפארטמענט שאצט אָפּ, אז 24 טויזנט עלטערן פון דעם דאזיקן עלטער וואַרטן אויף וויזעס.

די קאמיסיע האט אויך גינסטיק געשטימט פאר קאנגרעסמאן קייבל ביל צו דערלויבן צוריקקערן די בירגערשאפט צו אמעריקאנער בירגערס, וועלכע האבן פארלאָרן זייער בירגערשאפט דורך הייראט מיט ניט־בירגער ביז סעפט. 22טן, 1920.

—(:.:)—

ק. מרמר וועט דאָ האַלטן לעקציעס היינט, זונטאָג און מאָנטאָג

קלמן מרמר, באוואוסטער קאמוניסטישער פירער, זשורנאליסט און לעקטאר, איז היינט געקומען קיין וויניפעג, און וועט דא האלטן די פאלגנדיקע 3 לעקציעס :

היינט (פרייטאג) "דער באנקראט פון ציוניזם (ציוניסטן און אראבער)":

זונטאג, מארט 23טן, "סאציאלע מאטיוון אין דער ליטעראטור".

מאנטאג, מארט 24טן, "אפטימיזם און קאמף".

אלע לעקציעס ווערן דורכגעפירט 8.30 אוונט אין פרייהייט־טעמפל.

באַריכט וועגן סטאַלינס באַזייטיקונג געלייקנט

בערלין, מארט 21. — די הייגע צייטונגען האבן דא געכטן געדרוקט די נייעס וועגן פארשפרייטע פלאגנען אין רינגלאטווע, אז דזשאזעף סטאלין, דער קאפ פון צענטראלן קאמיטעט פון דער קאמוניסטישער פארטיי, איז באזייטיקט געווארן פון זיין אמט.

מאסקווע האט נעכטן דורך דער אפיציעלער עלער נייעס אגענטור "טאס" אפגעלייקנט די דאזיקע פלאגנען באצייכענענדיק זיי ווי א נארישן אומזין.

פריידי פראווינצן ארומגעכאפט פון א קאלטער כוואליע

אנשטאט צו פארטראכטן זיך ווענן דעם פריילינג און אויסרייניקן דעם "חמץ" פון די "פוירנעס" און טראכטן ווענן ארויסווארפן די "היטערס", האט דער עולם אין ווייניפעג צוריק אנגעשטעלט די וואריעמע קאלנערס און אראפגערוקט די היטלען איבער די אויערן, צוליב דעם קאלטן ווער טער וואס האט ארומגעכאפט די שטאט מיטוואך נאכמיטאג, און געלאדענע וועגן נער מיט קוילן האבן געכטן נאנץ ווינטער דיק געסקריפעט אויף זייער וועג פון די קוילן־הויפן צו די הייזער.

דאך איז ווייניפעג געווען מיטוואך און זונטאג פאר היינט.

דאס דאזיקע ווייטער פון קאנאדע אין פארגלייך מיט אנדערע טעלב קאנאדער שטעט.

דהי פעם איז געווען דער קאלטסטער פונקט מיט 26 אונטער נול, קאלגארי, און פרינץ אלבערט האבן נעכטן געצייטערט אונטער 20 גראד אונטער נול; רעדזשיינע, 13 אונטער נול; מאסקאטון, 12 אונטער נול; מוס־דזשאו, 10; און עדמאנטאן האט בלויז פארזוכט דעם טעם פון 8 אונטער נול. מילדערער וועטער ווערט פאראויסגעזאגט אין פרייהייטס־טעמפל.

דריי לעקציעס פון קלמן מרמר היינט פרייטאג

דער באנקראט פון ציוניזם

זונטאג

סאציאלע מאטיוון אין דער ליטעראטור

מאנטאג

אפטימיזם און קאמף

אלע לעקציעס 8.30 אוונט אין פרייהייטס טעמפל